

**CLT VA TBLT METODLARI HAMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR
SINERGIYASI BIZNES INGLIZ TILIDA OG‘ZAKI NUTQ KO‘NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISHNING YANGI PARADIGMASI SIFATIDA**

Inoyatova Rushana Rustam qizi

Mustaqil izlanuvchi, NamDChTI

E-mail: rushana98inoyatova@gmail.com Tel: +998977163798

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21195970>

Annotatsiya

Ushbu maqolada biznes ingliz tilida og‘zaki nutq ko‘nikmalarini kommunikativ til o‘qitish (CLT), vazifaga asoslangan til o‘qitish (TBLT) va maxsus maqsadlar uchun ingliz tili (ESP) yondashuvlarini zamonaviy raqamli vositalar bilan integratsiyalash asosida rivojlantirishning ilmiy-metodologik asoslari tahlil etiladi. Xalqaro va MDH tadqiqotlari, gamifikatsiya meta-tahlillari hamda texnologiyaga asoslangan o‘qitish modellari ko‘rib chiqilib, biznes ingliz tilini o‘qitishda raqamli integratsiyaning samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: og‘zaki nutq ko‘nikmalari, biznes ingliz tili, CLT, TBLT, ESP, raqamli vositalar, kommunikativ kompetensiya, gamifikatsiya, interaktiv metodlar.

Аннотация

В данной статье рассматриваются научно-методологические основы развития навыков устной речи на английском языке для целей бизнеса на основе интеграции CLT, TBLT и ESP с цифровыми инструментами. Анализируются международные и региональные исследования, мета-анализы геймификации и модели обучения на основе технологий, обосновывается эффективность цифровой интеграции в преподавании бизнес-английского.

Ключевые слова: навыки устной речи, бизнес-английский, CLT, TBLT, ESP, цифровые инструменты, коммуникативная компетенция, геймификация, интерактивные методы.

Abstract

This article analyses the scientific and methodological foundations of developing business English oral communication skills through the integration of CLT, TBLT, and ESP approaches with modern digital tools. International and CIS research, gamification meta-analyses, and technology-based teaching models are reviewed, substantiating the effectiveness of digital integration in business English instruction.

Keywords: oral communication skills, business English, CLT, TBLT, ESP, digital tools, communicative competence, gamification, interactive methods.

KIRISH

Globalashuv va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida biznes sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislardan xalqaro hamkorlik, muzokara va professional muloqot jarayonlarida ingliz tilidan erkin foydalana olish qobiliyati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. ESP asosan o‘quvchilarning ingliz til kompetensiyalarini muayyan akademik yoki kasbiy muhitning kommunikativ talablariga mos holda rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, bu yo‘nalish 1960-yillarda vujudga kelib, amaliy tilshunoslik va ingliz tilini o‘qitish sohasining asosiga aylangan.^[1] Biznesni boshqarish yo‘nalishi talabalariga nisbatan bu

vazifa yanada dolzarb tus oladi, zira ular kelajakda xalqaro ish muhitida professional muloqot, muzokara va hamkorlikni ingliz tilida olib borishga tayyorlanishlari zarur.

Mazkur maqolaning maqsadi — xalqaro va MDH ilmiy tadqiqotlari hamda metodologik yondashuvlar tahlili orqali CLT, TBLT va ESP yondashuvlarini zamonaviy raqamli vositalar bilan integratsiyalashning nazariy asoslarini ochib berish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

CLT, TBLT va ESP yondashuvlarining ilmiy asoslari.

Kommunikativ til o’qitish (CLT) nazariyasining asoschilaridan M. Kanale va M. Sveyn kommunikativ kompetensiyaning grammatik, ijtimoiy-lingvistik, diskursiv va strategik to’rt asosiy komponentini ilmiy jihatdan asoslab bergan; J.C. Richards va T.S. Rodgers esa CLT ni autentik muloqot sharoitida amaliy kommunikativ ko’nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan paradigma o’zgarishi sifatida ta’riflagan.^[2] TBLT esa CLT ga nisbatan real hayotiy vazifalar va mazmunli kommunikatsiya ssenariylarini markazga qo’yib, o’quvchilarning muloqot ko’nikmalarini rivojlantiribgina qolmasdan, muammo yechish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini ham shakllantirishga xizmat qiladi; TBLT ESP yondashuvlari bilan ham uyg’unlashib, tildan muayyan kontekstlarda foydalanishni ta’minlaydi.^[3] ESP ning maqsadi talabani kelajakdagi ish muhitida samarali muloqot qilishga tayyorlashdan iborat bo’lib, ESP kurslarining mazmuni o’quvchi ehtiyojlari tahlili asosida shakllantiriladi.^[4]

Xalqaro tadqiqotlar tahlili.

Biznes ingliz tilida og’zaki nutq ko’nikmalarini raqamli texnologiyalar va interaktiv metodlar asosida rivojlantirish masalasi jahonning turli mintaqalarida faol tadqiq etilmoqda. Xitoyning Shaoyang va Dalian Jiaotong universitetlarida sun’iy intellektga asoslangan o’qitish tizimlarining biznes ingliz tiliga ta’siri eksperimental jihatdan o’rganilgan;^[5] Rossiyaning Sankt-Peterburg Kon-Tog’chilik universitetida an’anaviy va raqamli yondashuvlarni birlashtirgan aralash metodikaning samaradorligi isbotlangan;^[6] Vyetnamning Hanoi Business and Technology universitetida rolli o’yin va hamkorlikka asoslangan faoliyatlar speaking ko’nikmalarini sezilarli rivojlantirganligi aniqlangan;^[7] Indoneziyaning Nahdlatul Ulama universitetida (Yogyakarta) esa Kahoot, Padlet, VoiceThread kabi raqamli vositalarni biznes ingliz tili darsligiga integratsiya qilish bo’yicha ehtiyoj tahlili o’tkazilgan va talabalarning speaking ko’nikmalariga bo’lgan ustuvor ehtiyojlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan.^[8]

Geymifikatsiya va raqamli vositalarning samaradorligi.

Rolli o’yinlar, debat va munozaralar, shuningdek Kahoot, Quizizz, Mentimeter, ELSA Speak, ChatGPT, SpeechAce, VoiceThread hamda Flipgrid kabi interaktiv va sun’iy intellektga asoslangan vositalarning samaradorligi keng ko’lamli meta-tahlillar orqali tasdiqlangan: 2023-yilda “Frontiers in Psychology” jurnalida 5071 ishtirokchini qamrab olgan 41 ta tadqiqotning meta-tahlili o’yinlashtirilgan o’qitishning an’anaviy yondashuvga nisbatan o’quv natijalariga katta ta’sir ko’rsatishini isbotlagan (Hedges’ $g = 0.822$).^[9] Sun’iy intellektga asoslangan o’yinlashtirilgan o’qitish usulining speaking ko’nikmalariga ta’sirini o’rganilgan tadqiqotda 48 nafar birinchi kurs talabasi ishtirokida o’tkazilgan pre- va post-test natijalari speaking ko’nikmalarida, xususan mavzu yuzasidan muloqot va munozaralarda sezilarli yaxshilanishni ko’rsatgan.^[10] Padlet, Nearpod va Kahoot kabi vositalar sinf xonasida faol ishtirokni oshirishda samarali ekanligi ko’rsatilgan; Quizizz va

boshqa platformalarning geymifikatsiya, tezkor fikr-mulohaza va shaxsiylashtirilgan kontent xususiyatlari talabalar motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi.^[11]

TBLT va texnologiya integratsiyasi.

2014-2023-yillar davomida TBLT yondashuvini EFL speaking ko’nikmalarini rivojlantirishga tatbiq etgan 38 ta maqolaning PRISMA metodologiyasi asosida tizimli tahlili shuni ko’rsatdiki, TBLT raqamli vositalar — raqamli hikoya aytish va mobil qurilmaga asoslangan vazifalar bilan integratsiyalash tendensiyasi tobora kuchaymoqda; tadqiqotlar sotsomadaniy nazariya, kognitiv psixologiya va konstruktivizm asosida olib borilmoqda.^[12] 2015-2024-yillar orasida texnologiyaga asoslangan TBLT bo’yicha tizimli ko’rib chiqish shuni ko’rsatadiki, texnologik vositalarning geymifikatsiya elementlari til o’rganuvchilarning o’rganish jarayonini interaktiv va qiziqarli qilgan; texnologiyaning tezkor fikr-mulohaza va o’zaro muloqot imkoniyatlarini ta’minlashi talabalarning ijodkorligi va til rivojlanishini kuchaytirgan.^[13] Sun’iy intellekt vositalarini TBLT doirasida integratsiyalash talabalarning mustaqilligini, darsga qiziqishini va umumiy til bilimini, xususan speaking ko’nikmalarini oshiradi; shaxsiylashtirilgan o’quv yo’llari va real vaqtda fikr-mulohaza berish imkoniyati yanada interaktiv dars faoliyatlarini ta’minlaydi.^[14]

Aralash o’qitish va CLT integratsiyasi.

An’anaviy yuzma-yuz o’qitishni raqamli o’quv vositalari bilan birlashtiruvchi aralash o’qitish yondashuvi o’quv jarayonida ishtirokni kuchaytirish, differensiallashtirilgan ta’limni ta’minlash va mustaqillikni rivojlantirishda imkoniyatlar yaratadi; ingliz tilini o’qitishda aralash modellar multimedia resurslari, interaktiv platformalar va o’z tezligida o’rganish modullarini o’z ichiga olishi mumkin, bu esa an’anaviy sinf xonasining cheklovlaridan tashqarida kommunikativ amaliyotni boyitadi; biroq texnologiya an’anaviy mashqlarni raqamlashtirish emas, balki autentik kommunikatsiyani qo’llab-quvvatlash uchun xizmat qilishi zarurligi ta’kidlanadi.^[15]

MDH olimlari tadqiqotlari.

MDH mamlakatlarida, xususan Rossiyada, chet tillarni o’qitishda raqamli texnologiyalarni qo’llash va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasi bir qator olimlar tomonidan faol tadqiq etilmoqda. Rossiya olimlaridan T.N. Dominova, A.Ye. Kolbasenkova va Yu.A. Kumbashevalar xorijiy talabalar uchun rus tilini o’qitishda raqamli texnologiyalarni joriy etish xususiyatlarini o’rganib, ta’limni raqamlashtirish sharoitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga mo’ljallangan raqamli vositalar va elektron o’quv vositalarining ta’sirchanligini ilmiy jihatdan asoslab bergan.^[16] MDH oliy ta’lim muassasalarida mobil qurilmalar va raqamli texnologiyalarni chet tillarni o’qitishda qo’llash tajribasini o’rganish shuni ko’rsatdiki, pandemiyadan keyin ham raqamli vositalarga bo’lgan qiziqish saqlanib, ular til o’qitishdagi qimmatli pedagogik vosita sifatida e’tiborga molik bo’ldi; bu yondashuv o’quvchining muloqot, muhokama, tahlil va xulosa chiqarish ko’nikmalarini rivojlantirishga yo’naltiradi.^[17] Globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida madaniyatlararo kompetensiya fakultativ ko’nikma sifatida emas, balki ko’p madaniyatli muhitda samarali muloqot uchun zarur asosiy professional kompetensiya sifatida ko’rib chiqilmoqda; nolisoniy oliy ta’lim muassasalarida xorijiy tilni o’qitishdagi muammolar, jumladan kommunikativ kompetensiya rivojlanishining individual trayektoriyalarini hisobga olish zaruriyati tahlil etilgan.^[18] I. Gerasimovanning Sant-Peterburg Kon-tog’chilik universitetida 87 nafar talaba ishtirokida olib borgan eksperimental tadqiqotida an’anaviy va raqamli yondashuvlarni birlashtiradigan aralash o’qitish modelining biznes ingliz tilida yangi sifat ko’rsatkichlariga erishish imkonini berganligi isbotlangan.^[6]

MUHOKAMA

Tahlil etilgan tadqiqotlar CLT, TBLT va ESP yondashuvlarini raqamli vositalar bilan integratsiyalashning bir necha muhim metodologik jihatlarini ko’rsatmoqda. Tizimli ko’rib chiqishlar shuni ko’rsatadiki, TBLT speaking ko’nikmalarini sezilarli darajada yaxshilaydi; bu ta’sir talabalar tashvishining kamayishi va motivatsiyaning ortishi orqali vositachilik qiladi — grammatikaga yo’naltirilgan sinfda sukut saqlagan talabalar vazifani bajarish maqsadga aylantirilganda faolroq ishtirok etadi.^[19] So’nggi o’n yil ichida, ayniqsa so’nggi besh yilda, tadqiqotlar tobora ko’proq TBLT ni kompyuter yordamida til o’rganish (CALL) yoki texnologiyaga asoslangan vazifalar bilan integratsiyalashga e’tibor qaratmoqda; bu yondashuv autentik materiallar, muloqot va hamkorlik hamda shaxsiylashtirilgan o’rganish tajribasini ta’minlash imkoniyatlarini kengaytirmoqda.^[20]

Shu bilan birga, xalqaro va MDH tadqiqotlari bir umumiy xulosaga kelmoqda: raqamli vositalarni faqat yordamchi element sifatida emas, balki CLT va TBLT metodlari bilan organik birlashtirilgan holda qo’llash nafaqat til bilimi, balki professional kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash va xalqaro biznes muhitida samarali hamkorlik qilish ko’nikmalarini ham rivojlantiradi.

XULOSA

Tahlil etilgan xalqaro va MDH tadqiqotlari shuni ko’rsatadiki, CLT va TBLT metodlarini raqamli texnologiyalar — geymifikatsiya elementlari, sun’iy intellektga asoslangan vositalar, aralash o’qitish modellari va interaktiv platformalar — bilan integratsiyalash biznes ingliz tilida og’zaki nutq ko’nikmalarini rivojlantirishda samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Kahoot, Quizizz, Mentimeter, ELSA Speak, ChatGPT, SpeechAce, VoiceThread va Flipgrid kabi zamonaviy raqamli vositalar CLT va TBLT doirasida qo’llanilganda nafaqat til bilimi, balki professional kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash va xalqaro biznes muhitida samarali hamkorlik ko’nikmalari ham rivojlanadi.

Mazkur ilmiy xulosalar biznesni boshqarish yo’nalishi talabalari uchun mo’ljallangan metodikani ishlab chiqishda muhim metodologik asos bo’lib xizmat qiladi. Kelajakdagi tadqiqotlarda ushbu yondashuvlarni milliy ta’lim muhitiga moslashtirishga qaratilgan empirik ishlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Paltridge B., Starfield S. The Handbook of English for Specific Purposes. — Wiley-Blackwell, 2013.; as cited in: Role play to alleviate speaking anxiety in ESP // Journal Cahaya Pendidikan. — URL: <https://www.journal.unrika.ac.id/index.php/journalcahayapendidikan/article/download/7746/4712>
2. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics. — Vol. 1, № 1. — P. 1-47.; Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. — 3rd ed. — Cambridge University Press.
3. CLT and TBLT integration in EFL contexts // European Journal of English Language Teaching. — URL: <https://oapub.org/edu/index.php/ejel/article/download/5723/8354>
4. Farani Y., Yustisia K.K. Integrating digital tools into ESP teaching: A need analysis of a business English course // ResearchGate. — 2021. — URL: <https://www.researchgate.net/publication/361142562>

5. Shi Yu, Shi Hu. Practical Teaching of Business English Majors Based on Intelligent Machine Teaching // Computational Intelligence and Neuroscience. — 2022. — DOI: 10.1155/2022/3155292. — URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9113888>
6. Gerasimova I. A fresh look at blended learning: boosting motivation and quality in Business English // Global Journal of Engineering Education. — 2022. — Vol. 24, № 1. — URL: [https://www.wiete.com.au/journals/GJEE/Publish/vol24no1/08-Gerasimova-I\(2\).pdf](https://www.wiete.com.au/journals/GJEE/Publish/vol24no1/08-Gerasimova-I(2).pdf)
7. Enhancing third-year non-English major students' participation in speaking lessons through collaborative activities at Hanoi University of Business and Technology. — URL: <https://123docz.com/document/2606190>
8. Farani Y., Yustisia K.K. Integrating digital tools into ESP teaching: A need analysis of a business English course. Nahdlatul Ulama University of Yogyakarta. — 2021. — URL: <https://www.academia.edu/84544454>
9. Mayer R.E. et al. Gamification meta-analysis: 41 studies, 5071 participants, Hedges' g = 0.822 // Frontiers in Psychology. — 2023.
10. Al-Jamili O. et al. Exploring AI-powered gamified flipped classroom: a case of Duolingo // Cogent Education. — 2025. — DOI: 10.1080/2331186X.2025.2488545
11. The Role of Interactive Technology in EFL Classrooms // QQR Journal. — 2025. — URL: <https://journal.qqrcenter.com/index.php/ijeqq/article/download/134/70/784>
12. Systematic review of TBLT in EFL speaking proficiency 2014-2023 // English Language Teaching. — 2024. — Vol. 17, № 7. — URL: <https://ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/download/0/0/50314/54502>
13. Technology-mediated task-based language teaching: a systematic review // Cogent Education. — 2025. — DOI: 10.1080/2331186X.2025.2560051
14. AI-Enhanced Task-Based Language Teaching // Frontiers in Educational Research. — 2024. — Vol. 7, № 10. — DOI: 10.25236/FER.2024.071033
15. A Needs Analysis for Developing a Blended Learning CLT Course // ERIC. — URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1498922.pdf>
16. Dominova T.N., Kolbasenkova A.Ye., Kumbasheva Yu.A. Osobennosti primeneniya tsifrovoykh tekhnologiy pri obuchenii russkomu yazyku inostrannykh grazhdan v rossiyskikh vuzakh // Perspektivy nauki i obrazovaniya. — 2024. — № 5 (71). — S. 413-433. — DOI: 10.32744/pse.2024.5.24
17. Tsifrovizatsiya obucheniya inostrannym yazykam v vuze: vozmozhnosti i riski // CyberLeninka. — URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovizatsiya-obucheniya-inostrannym-yazykam-v-vuze-vozmozhnosti-i-riski>
18. Obucheniye inostrannomu yazyku v neyazykovom vuze: novyye zadachi // NIU VShE Publications. — URL: <https://publications.hse.ru/articles/123610140>
19. New Methods of Teaching English for TEFL Educators // TEFL Institute. — 2025. — URL: <https://teflinstitute.com/blog/new-methods-of-teaching-english-for-tefl-educators>
20. Systematic review of TBLT integration with CALL // English Language Teaching. — 2024. — Vol. 17, № 7. — URL: <https://ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/download/0/0/50314/54502>